

Záverečná karta projektu

Názov projektu Evidenčné číslo projektu **APVV-15-0662****Psychologický mechanizmus zmien rizikového správania školákov a vysokoškolákov. Rizikové správanie a emigračné, migračné zámery.**Zodpovedný riešiteľ **prof. PhDr. Oľga Orosová, CSc.**Príjemca **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach - Filozofická fakulta**

Názov pracoviska, na ktorom bol projekt riešený

Katedra pedagogickej psychológie a psychológie zdravia FF UPJŠ v Košiciach

Názov a štát zahraničného pracoviska, ktoré spolupracovalo pri riešení

1. Sofia University, Bulharsko
2. Karlova univerzita v Prahe, Česká republika
3. University of Miskolc, Maďarsko
4. University of Health Sciences, Litva
5. University of Antwerp, Belgicko
6. Uzhorod National University, Ukrajina
7. Černivecká univerzita, Ukrajina
8. University of Hamburg, Nemecko

Udelené patenty/podané patentové prihlášky, vynálezy alebo úžitkové vzory, ktoré sú výsledkami projektu

Netýka sa

Najvýznamnejšie publikácie (knihy, články, prednášky, správy a pod.) zhrňujúce výsledky projektu – uveďte aj publikácie prijaté do tlače

Vedecké monografie

Orosová, O., Štefaňáková, M., Bačíková, M., Gajdošová, B., Janovská, A. (2020). Na výskumných dátach založená prevencia užívania návykových látok medzi slovenskými školákmi. Efektívnosť programu Unplugged. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach: Vydavateľstvo ŠafárikPress. ISBN 978-80-8152-956-6. Umiestnenie:

<https://unibook.upjs.sk/sk/filozoficka-fakulta/1453-na-vyskumnych-datach-zalozena-prevencia-uzivania-navykovych-latok-medzi-slovenskymi-skolakmi-efektivnost-programu-unplugged>

Bačíková, M. (2019). Psychológia rodičovskej kontroly v dospievaní. Šafárik Press Košice. ISBN 978-80-8152-729-6, s. 156. https://unibook.upjs.sk/sk/psychologia/1196-psychologia-rodicovskej-kontroly-v-dospievani?search_query=bacikova&results=3

Bavolár, J. (2018). Štýly rozhodovania - teoretické ukotvenie a praktické aplikácie. Košice: UPJŠ.

Orosová, O., Gajdošová, B. (eds.). (2017). Emigration intentions and risk behaviour among university students. P.J. Šafárik University in Košice, Košice, 328s. ISBN 978-80-8152-562-

<https://unibook.upjs.sk/sk/psychologia/896-emigracne-zamery-a-rizikove-spravanie-studentov-vysokych-skol>

Štúdie v karentovaných časopisoch

Orosová, O., Benka, J., Hricová, L., & Kulanová, M. (2018). Gender, rootedness, normative beliefs and emigration intentions of Slovak university students. *International Migration*, 56(4), 172-196.

Bačíková, M., Hricová, L., & Orosová, O. (2018). Zmeny a stabilita v rodinných procesoch v priebehu skorej adolescencie. *Ceskoslovenska Psychologie*, 62(3), 197-211.

Bavolar, J. (2018). Psychometric characteristics of two forms of the Slovak version of the Indecisiveness Scale. *Judgment and Decision Making*, 13(3), 287.

Bavolar, J., & Bacikova-Sleskova, M. (2020). Psychological protective factors mediate the relationship between decision-making styles and mental health. *Current Psychology*, 39, 1277–1286.

Šebeňa, R., Orosová, O., Helmer, S., Petkeviciene, J., Salonna, F., Lukacs, A., & Mikolajczyk, R. (2018). Psychometric evaluation of the short self-regulation questionnaire across three European countries. *Studia Psychologica*, 60(1), 5-15.

Gajdošová, B., & Orosová, O. (2019). Vybrané psychologické faktory súvisiace s emigračnými zámermi trvalého odchodu vysokoškolákov do zahraničia. *Ceskoslovenska Psychologie*, 63(3), 249-264.

Bacikova-Sleskova, M., Benka, J., & Orosova, O. (2019). Parental behavioural control and knowledge in early adolescence. A person-oriented approach. *Current Psychology*, 1-10.

Bavolar, J., & Bacikova-Sleskova, M. (2020). Decision-making styles and mental health—A person-oriented approach through clustering. *Journal of Behavioral Decision Making*, 33(5), 629-642.

Hricova, L., Orosova, O., & Bacikova-Sleskova, M. (2020). Disordered eating in the context of Self-determination theory. *Current Psychology*, 39(2), 608-617.

Citácie v karentovaných časopisoch:

Orosová, O., Benka, J., Hricová, L., & Kulanová, M. (2018). Gender, rootedness, normative beliefs and emigration intentions of Slovak university students. *International Migration*, 56(4), 172-196.

In:

Novotný, J., Feřtrová, M., & Jungwiertová, L. (2020). Postgraduate migration behaviour of international university students supported from the Czech Development Cooperation scholarships. *Population, Space and Place*, 26(7), e2361.

Plopeanu, A. P., Homocianu, D., Bodea, G., Crisan, E. L., & Mihaila, A. A. (2020).

Assessing the Imprint of the Long-gone Hapsburg Empire's Border on the Romanian Students' Migration Intentions. *International Migration*, 58(5), 45-68.

Hussain, S., Usman, A., Gillani, A., & Amjad, A. (2020). Students' perceptions of emigration to foreign countries for higher education: Evidence from a Pakistani university. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 1-17.

Roman, M., VINŤE, C., & Alexe, I. (2020). RELIGIOUS BELIEFS AND MIGRATION INTENTIONS AMONG BALKAN YOUTH: A MULTIPLE CORRESPONDENCE ANALYSIS. *Economic Computation & Economic Cybernetics Studies & Research*, 54(1).

Bavolár, J., & Bačíkova-Slešková, M. (2018). Do Decision-Making Styles Help Explain Health-Risk Behavior among University Students in Addition to Personality Factors?. *Studia Psychologica*, 60(2), 71-83.

In:

Alacreu-Crespo, A., Fuentes, M. C., Abad-Tortosa, D., Cano-Lopez, I., González, E., & Serrano, M. Á. (2019). Spanish validation of General Decision-Making Style scale: Sex invariance, sex differences and relationships with personality and coping styles. *Judgment and Decision Making*, 14(6), 739.

Bavolar, J. (2018). Psychometric characteristics of two forms of the Slovak version of the Indecisiveness Scale. *Judgment & Decision Making*, 13(3).

In:

Cheek, N. N., & Goebel, J. (2020). What does it mean to maximize?“Decision difficulty,” indecisiveness, and the jingle-jangle fallacies in the measurement of maximizing. *Judgment and Decision Making*, 15(1), 7.

Lauderdale, S. A., & Oakes, K. (2020). Factor Structure of the Revised Indecisiveness Scale

and Association with Risks for and Symptoms of Anxiety, Depression, and Attentional Control. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 1-29.

Šebeňa, R., Orosová, O., Helmer, S., Petkeviciene, J., Salonna, F., Lukacs, A., & Mikolajczyk, R. (2018). Psychometric evaluation of the short self-regulation questionnaire across three European countries. *Studia Psychologica*, 60(1), 5-15.

In:

Sandford, G. T., Gill, P. R., Morda, R., & Jago, A. (2020). Introducing the Martial Arts Inventory: Quantifying Student Training Experiences for Quality Control and Evidence of Efficacy. *Perceptual and Motor Skills*, 0031512520946795.

Bavolar, J., & Bacikova-Sleskova, M. (2020). Psychological protective factors mediate the relationship between decision-making styles and mental health. *Current Psychology*, 39, 1277–1286.

In:

Calero-Plaza, J., Tomás, J. M., Navarro-Pérez, J. J., & Viera, M. (2020). Delincuencia violenta, abuso y no consumo de drogas en adolescentes con riesgo de reincidencia. *Convergencia*, 27.

Siev, J., Lit, K., & Leykin, Y. (2019). Perceived decision-making styles among individuals with obsessive-compulsive and hoarding disorders. *Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders*, 23, 100472.

Hricova, L., Orosova, O., & Bacikova-Sleskova, M. (2020). Disordered eating in the context of Self-determination theory. *Current Psychology*, 39(2), 608-617.

In:

Stutts, L. A., & Blomquist, K. K. (2020). A longitudinal study of weight and shape concerns and disordered eating groups by gender and their relationship to self-control. *Eating and Weight Disorders-Studies on Anorexia, Bulimia and Obesity*, 1-11.

Benka, J. (2017). Autonomous self-regulation and different motivations for alcohol use among university students. *Mental Health & Prevention*, 7, 12-16.

In:

Richards, D. K., Pearson, M. R., & Field, C. A. (2020). Profiles of motivations for responsible drinking among college students: A self-determination theory perspective. *Addictive behaviors*, 111, 106550.

Richards, D. K., Pearson, M. R., & Field, C. A. (2020). Further validation of the Treatment Self-Regulation Questionnaire for assessing motivations for responsible drinking: A test of self-determination theory. *Experimental and clinical psychopharmacology*.

Benka, J. (2017). Autonomous self-regulation and different motivations for alcohol use among university students. *Mental Health & Prevention*, 7, 12-16.

In:

Richards, D. K., Pearson, M. R., & Field, C. A. (2020). Profiles of motivations for responsible drinking among college students: A self-determination theory perspective. *Addictive behaviors*, 111, 106550.

Bacikova-Sleskova, M., Benka, J., & Orosova, O. (2019). Parental behavioural control and knowledge in early adolescence. A person-oriented approach. *Current Psychology*, 1-10.

In:

Zhang, Y., Hwang, W., Jung, E., Kim, S. H., & Sin, H. L. (2020). Helicopter Parenting, Parental Psychological and Behavioral Control Revisited: Assessing Constructs Across the United States and South Korea. *Journal of Comparative Family Studies*, 51(1), 59-83.

Uplatnenie výsledkov projektu

Výstupom projektu sú na výskumných dátach založené programy univerzálnej prevencie užívania návykových látok vysokoškolákov (PUNAV) a univerzálnej prevencie užívania návykových látok školákov Unplugged, európskeho projektu adaptovaného na podmienky školskej praxe základných škôl SR. Výsledky skúmania umožnili formulovať odporúčania vo vzťahu k príprave budúcich učiteľov a sociálnych pracovníkov, vo vzťahu k vedeniu základných škôl, učiteľom a rodičom dospelých. Výsledky preukázali, že včasnosť prevencie fajčenia a konzumácie alkoholu, rešpektovanie rodových zvláštností vo výskyte a prevencii fajčenia a konzumácie alkoholu, motivácia učiteľov a realizovateľnosť programu prevencie vzhľadom na časové možnosti v školských podmienkach konkrétnej školy, kvalita implementácie programu sú kľúčovými faktormi efektívnosti programu. Naopak neangažovanosť učiteľov predstavuje rizikový faktor výskytu výsledkov implementácie

školského programu prevencie užívania návykových látok, ktorý je s cieľmi programu prevencie nezlučiteľný, lebo predstavuje riziko podpory fajčenia a konzumácie alkoholu školákmi. Výsledky skúmania preukázali rizikovosť dospelievajúcimi vnímanej dostupnosti cigariet a alkoholu, ktorá významne zvyšuje riziko výskytu fajčenia a konzumácie alkoholu medzi dospelievajúcimi, naopak otvorená komunikácia s dospelievajúcimi, dobré vzťahy podporujúce ochotu dospelievajúcich zdieľať s rodičmi informácie týkajúce sa ich aktivít významne znižujú riziko výskytu fajčenia a konzumácie alkoholu medzi dospelievajúcimi. Výstupom projektu je aj modifikovaný model presvedčení o zdraví (Health belief model) v kontexte skúmania emigračných zámerov vysokoškolákov a rozšírený model osobnosti migranta medzi vysokoškolákmi a stredoškolákmi, Výsledky projektu sú dôležitým výskumným rámcom skúmania dôsledkov pandemickej situácie COVID-19, ktorá významne ovplyvňuje život každého jednotlivca, rodiny, ovplyvňuje školskú politiku a dostupnosťou mobility vysokoškolákov a stredoškolákov, na čo výskumníci projektu už reagovali prirodzeným experimentom realizovaným medzi školákmi s akcentom na sledovanie zmien rodinných procesov a participáciou na realizácii medzinárodnej štúdie „COVID-19 Multi-Country Student Well-being Study“ medzi vysokoškolákmi.

Súhrn výsledkov riešenia projektu a naplnenia cieľov projektu v slovenskom jazyku (max. 20 riadkov)

Efektívnosť programov prevencie: Preukázaný bol priamy a nepriamy efekt programu univerzálnej prevencie užívania návykových látok pre vysokoškolákov (PUNAV) vo vzťahu ku konzumácii alkoholu a rizikovému sexuálnemu správaniu. Výsledky preukázali rodom moderovaný krátkodobejší, ako aj dlhodobejší efekt programu Unplugged na fajčenie školákov, nepriamy dlhodobejší pozitívny vplyv programu na fajčenie školákov prostredníctvom zmeny normatívnych presvedčení, a to iba v prospech školákov, ktorí Unplugged absolvovali pod vedením angažovaných učiteľov. Očakávaný efekt Unplugged programu bol v krátkodobejších, ako dlho dlhodobejších časových reláciách potvrdený oddialením konzumácie alkoholu školákov experimentálnej skupiny. Program pod vedením angažovaných učiteľov zvyšoval úroveň pozitívnej sebaúcty školákov, ktorá znižovala pravdepodobnosť udávanej konzumácie alkoholu školákov experimentálnej skupiny. Výsledky preukázali, že pretestovanie a fidelita môže ovplyvniť výsledky efektívnosti Unplugged programu. Rodičia a deti: Výsledky skúmania preukázali, že rodičia, ich výchovné praktiky a ich vlastné rizikové správanie spolu so širšími rodinnými procesmi sú významným faktorom súvisiacim s rizikovým správaním dospelievajúcich. Rodičia výrazne podhodnocovali skúsenosť s fajčením a pitím alkoholu svojich detí a zároveň nadhodnocovali frekvenciu komunikácie o rizikách. Situácia COVID-19 umožnila doplniť zber dát o prirodzený experiment, ktorý poukazuje na zníženie miery psychologickkej kontroly a pocitu nadmernej kontroly zo strany matky. Emigračné zámery: Overený bol modifikovaný model presvedčení o zdraví (Health belief model) v kontexte skúmania emigračných úmyslov, ako aj rozšírený model osobnosti migranta medzi vysokoškolákmi a stredoškolákmi. V rámci národného a medzinárodného skúmania boli zistené medzikultúrne rozdiely v emigračných plánoch aj rizikovom správaní vysokoškolákov.

Súhrn výsledkov riešenia projektu a naplnenia cieľov projektu v anglickom jazyku (max. 20 riadkov)

Effectiveness of prevention programs: Both direct and indirect effect of the universal substance use prevention program targeting university students (PUNAV) have been shown regarding alcohol use and risky sexual behaviour. The findings have shown both short-term as well as long-term effects of the program Unplugged on smoking which were found to be moderated by gender. The indirect long-term effect on pupil's smoking based on the mechanism of changing normative beliefs has been demonstrated but this effect was limited to those with teachers (implementing the program) showing a high personal involvement in Unplugged. Expected effects of the Unplugged program regarding alcohol use have been observed in both short-term as well as long-term in delaying the initiation of alcohol consumption of pupils in the experimental group. The findings have further shown that pre-testing and implementation fidelity can influence the effectiveness of the Unplugged program. Parents and children: The research findings have shown that parents and parenting practices as well as risk behaviour of the parents themselves along with wider family processes constitute significant factor related to risk behaviour of adolescents.

Parents have shown the tendency to significantly underrate the experience their children have with smoking and alcohol use. At the same time, they showed the tendency to overrate the frequency of the communication about potential risks. The situation related to COVID-19 was used for conducting a natural experiment, which has shown that there has been a decrease in the level of psychological control and a feeling of high control from a mother was also observed. Emigration intentions: The Health Belief Model was adopted to and tested in the context of emigration intentions. Furthermore, an extended model of Migrant personality among university students and secondary students has been also explored. Finally, national and international datasets have been analysed confirming intercultural differences in emigration plans and risk behaviour of university student.